

HISTORIE A SOUČASNÁ ORGANIZACE HORSKÉ SLUŽBY VE VYBRANÝCH STÁTECH EVROPY

HISTORICAL OVERVIEW AND CONTEMPORARY ORGANIZATION MOUNTAIN RESCUE IN SELECTED STATES OF EUROPE

A. Fejfar

Univerzita Karlova v Praze, FTVS, Katedra základů kinantropologie a humanitních věd

ABSTRACT

The goal of this essay is to introduce the Mountain rescue association in chosen countries of the Europe. The countries weren't chosen randomly. In each of them the organized human rescue in the mountain terrain has got a similar date of its formation together with a close connection to the progress in the social life. The establishing of organized rescue sections comes from the half of 20th Century. Among the chosen countries of this essay belong: Switzerland, Austria, Germany, France, Italy and Poland. In each individual case I focused on a brief history of establishing taking into consideration not only the social life but also the will to solve unforeseen situations, when there was necessary to find a way to help the people living in the mountains finding themselves in distresses, for every reason it had. Another point is the structure and finance flow within the mountain services of selected counties. It is very interesting to sense the disparity of each of the Mountain services. Their work adapts to actual conditions in selected countries and specifics of mountains.

Keywords: mountain; organization; rescue; sport in nature

SOUHRN

Cílem této studie je porovnání horských záchranných spolků ve vybraných zemích Evropy. Státy nebyly vybrány náhodně. Jde o země, ve kterých má organizovaná záchrana lidí v horském terénu podobné období vzniku, a to v návaznosti na společenské poměry. Z hlediska územního se jedná o státy Švýcarsko, Rakousko, Německo, Francie, Itálie a Polsko. Z hlediska časového se vznik všech záchranných složek datuje od poloviny 20. století. Za největší příčinu přílivu lidí (turistů) do horských prostředí v Evropě stál zejména vědeckotechnický pokrok již ve druhé polovině 19. století. Vynález parního stroje, tovární strojová výroba, distribuce výrobků k obchodníkům díky stavbě železnic po Evropě, rozvoj obchodu, tvorba zisku a nové investice. Velkého rozmachu záchranných organizací v Evropě docházelo ve třicátých letech 20. století, krátce před začátkem druhé světové války. Avšak válka zdecimovala jak klubovou činnost sportovních svazů, tak činnost horských záchranářů. Horalé, tedy domorodci z různých horských pohoří ze států, které byly Německem anektovány, byli ideálními vojáky, specialisty pro oddíly tzv. horských myslivců, kteří se uměli v horách pohybovat a uměli v horském terénu žít. Další oblastí v článku podrobně analyzována, je struktura a financování horských služeb ve vybraných zemích v současnosti. Je velmi zajímavé vnímat diferenciaci jednotlivých horských služeb. Jejich práce se přizpůsobuje konkrétním podmínkám a pohořím v dané zemi.

Klíčová slova: hory; organizace; záchrana; pobyt v přírodě

Úvod

V této práci jsem vybral několik evropských zemí, kde vznikla horská služba ve srovnatelném období. Z geografického hlediska se jedná o země, jejichž teritorii tvoří z velké části horské pásmo s nadmořskou výškou nad 1 500 metrů nad mořem. Je velmi zajímavé všimnout si rozdílů ve vývoji práce jednotlivých horských služeb. Rozdíly jsou důsledkem konkrétních přírodních podmínek v dané zemi i nesrovnatelnou úrovní hospodářských podmínek. U jednotlivých horských služeb bych rád

připomněl stručnou historii, která zrcadlí nejen společenský život v konkrétní zemi, ale i společenskou vůli řešit pomoc v horách lidem, kteří jsou z různých příčin v nesnázích.

Švýcarsko

Obrázek 1./ Figure 1.

Alpská záchrana Švýcarsko./ Alpine rescue Switzerland (Alpine rettung Schweiz, 2014).

Alpin Rettung Schweiz (ARS) humanitární a nezisková nadace se sídlem v Bernu. Zaručuje provozní záchrannou pohotovost po celý den. Zajišťuje i další záchranná centra a partnerské organizace. Alarm je přes policii na čísle 1414. Záchrana se provádí bez ohledu na krytí nákladů a jsou hodnoceny na základě ustanovení patronů pojištění Rega (pojištění pro leteckou záchranu). Záchranné týmy vznikly sloučením zakládajících partnerů Swiss Alpine Club (SAC) a Swiss Air, Rettung Rega. Swiss Alpine Club Švýcarský alpský klub sdružuje zájemce o hory a sporty v horském prostředí bez ohledu na věk, pohlaví, náboženství, jazyk nebo původ. Byl založen v roce 1863 a je dynamickou silou při rozvoji alpského regionu a horolezectví. Podporuje horské sporty v alpském prostředí s ohledem na udržitelný rozvoj pro široké spektrum návštěvníků horských regionů. Swiss Air patří mezi průkopníky letectví v Evropě v meziválečném období. Proto je i logickým partnerem při přepravě pacientů k dalšímu léčení ve Švýcarsku. Po druhé světové válce dochází k rozvoji společně s Rettung Rega. Když se vojenští piloti vrátili z fronty, především z Anglického královského letectva, pomáhali se školením a výcvikem záhy po konci druhé světové války v roce 1946. Znamé jsou i pokusy o záchranu, kdy v horském prostředí seskočil k pacientovi parašutista-záchranář. V případě laviny dokonce se psem, aby se mohl co možná nejdříve pokusit člověka v ohrožení zachránit. Rettung Rega je letecká záchranná služba, která se snaží i historicky pomocí malých letadel a později vrtulníků o záchranu v horském prostředí. První pokusy sahají do období krátce před vypuknutím druhé světové války.¹

Tabulka 1./ Table 1.

Současná správní rada nadace./ Board of the foundation.

Jméno činitele	Pozice
Franz Stämpfli	President
Franz Steinegger	Vice President
Pius Furger	Člen
Ernst Kohler	Člen
Françoise Jaquet	Člen
Andreas Lüthi	Člen
Dr. Roland Albrecht	Člen
Raphaël Gingins	Člen

Provozní dotace Alpin Rettung Schweiz plynou z veřejných financí. Pod tuto organizaci spadají pozemní organizace v kantonech, které přenesly své pozemní záchranné operace v horách pod Alpin Rettung Schweiz (ARS) – s výjimkou kantonu Valais. Tímto centralizováním se v roce 2007 sjednotilo 90 záchranných stanic sedmi regionálních sdružení. Jsou rozděleny do územních celků Prealps, Alpy a Jura. Zapojeno je nyní kolem 3000 záchrannářů v jednom okamžiku. Záchranná služba v kantonu Valais je organizována vlastní organizací KWRO (kanton Valais, záchranná organizace). Alpine Rettung Švýcarsko (ARS) poskytuje záchranu lidem v nouzi ve vysokohorském subalpinském prostředí a v nepřístupné oblasti Švýcarska i v sousedních zemích. Úřad ARS se nachází v Rega Center na letišti

¹ Alpine rettung Schweiz, 2014.

v Curychu. ARS je financován z obou organizací Rega nadace a Swiss Alpine Club (SAC), příspěvky jdou z kantonů, příjmů z činnosti (především od zdravotních pojišťoven) a darů.²

Regionální sdružení a jejich záchranné stanice

Všechny SAC-sekce s jednou nebo více záchrannými stanicemi jsou členy jednoho ze sedmi regionálních sdružení. Hlavním úkolem regionálních sdružení je zastupovat zájmy místních a to jak interně, tak externě. Díky aktivní účasti klubových ředitelů v otázkách personálních, organizačních a finančních na centrální úrovni, se daří zohledňovat regionální zvláštnosti při konverzi opatření.

1 – Alpine Rettung Westschweiz (SARO)

Pod regionální záchranný tým Alpine Westschweiz patří kantony Vaud, Neuchâtel, Ženeva a francouzsky mluvící části Fribourg, Jura a Berner Jura. Členové sdružení jsou oddíly: Argentina, Chaussy, Chateau d'Oex Diablerets, Gruyere, Dents-de-Lys, Prévôtoise, Ženeva, Yverdon, La Dole a Montreux, které mají dohromady třináct záchranných stanic.

2 – Alpine Rettung Bern (ARBE)

Alpine Rettung Bern Arbe (dříve kanton Berner Horská Komise KBBK) zahrnuje oblasti Berner Oberland, německy mluvící části Fribourg, Emmental, Sören Berg, Solothurn, a to i v Basileji a údolí Frick. Členové sdružení jsou SAC-části: SAC Bluemlisalp, SAC Oberhasli, SAC Lauterbrunnen, SAC Kaiseregg, SAC Bern, SAC Altsels, SAC Wildhorn, SAC Oldenhorn, SAC Wildhornem, SAC Upper Aargau, SAC Emmental, SAC Weissenstein, SAC Interlaken a nezávislý klub Grindelwald. V tomto regionu je šestnáct záchranných stanic.

3 – Alpine Rettung Zentralschweiz (ARZ)

Regionální tým Alpine Rettung Centrální Švýcarsko spojuje kantony Zug, Luzern, Nidwalden, Obwalden, Schwyz a Uri. Na severu, dily kantony Aargau a Solothurn. Členové sdružení jsou SAC Zindel Spitz, SAC Einsiedeln, SAC Gotthard, SAC Piz Lucendro, SAC Engelberg, SAC Titlis a dva nezávislé týmy Entlebuch a Sarneraatal. ARZ má patnáct záchranných členských stanic. (Alpine rettung Schweiz)

4 – Alpine Rettung Ostschweiz (ARO)

V regionálním klubu Alpine Rettung Ostschweiz, jsou kantony: Appenzell Innerrhoden, Appenzell Ausserrhoden, St. Gallen, Thurgau, Schaffhausen, Curych a východní část Aargau jsou sloučeny. V záchrane se podílí i Curych (SRZ), je spojena s jeho specialisty vrtulníkem letecké záchrany (RSH). Členové jsou SAC-sekce: Santis SAC, SAC St. Gallen, Toggenburg SAC, SAC Rýn, SAC Piz Sol. Lichtenštejnské knížectví je také zapojeno týmem letecké záchrany ARO. Včetně Lichtenštejnska má tato část šest záchranných stanic.

5 – Alpine Rettung Glarus Toedi (ARGL)

Regionální tým Alpine Rettung Glarus zasahuje na celém území kantonu Uri, včetně Urneboden. SAC-část provozuje čtyři záchranné stanice.

6 – Alpine Rettung Graubünden (ARG)

Regionální tým Alpine Rettung Graubünden zahrnuje celé kantony. Členové jsou SAC-sekce: SAC Arosa, SAC Bellinzona, SAC Bernina, SAC Bregaglia, Davos SAC, SAC Engiadina Bassa, SAC Piz Platta, Prättigau SAC, SAC Ratia, SAC Terri . Graubünden má 28 záchranných stanic.

7 – Alpine Rettung Ticino (SATI)

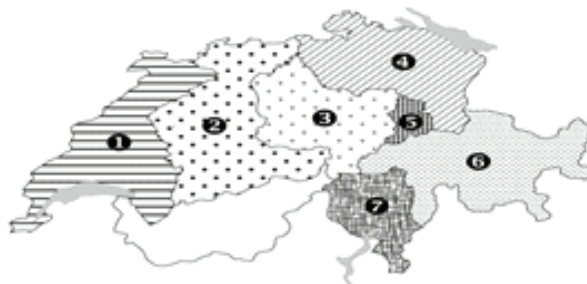
Regionální tým Alpine Rettung Ticino pokrývá celý kanton. Členové jsou SAC-profil: SAC Bellinzona e Valli, SAC Locarno, Ticino SAC a dva nezávislé týmy Soccorso Alpino Ticino SAT a Colonna Soccorso UTOE . Má šest záchranných stanic.³

²Tamtéž

³Alpine rettung Schweiz, 2014.

Obrázek 2./ Figure 2.

Přehled regionálních sdružení ARS v oblasti Švýcarska (Alpine rettung Schweiz, 2014, strana neuvedena)./ Overview of ARS Regional Associations in Switzerland (Alpine Rettung Schweiz, 2014, page not mentioned).

Rakousko

Obrázek 3./ Figure 3.

Rakouská horská záchranná služba./ Mountain Rescue Service Austria (Bergrettungsdienst Österreich, 2014).

Rakouská horská záchranná služba (ÖBRD) je spolkovým svazem zemských spolků horské záchranné služby jednotlivých spolkových zemí Rakouska. Vedení je složeno ze tří zemských prezidentů, ve funkcích prezident a dva viceprezidenti. Rakouská Horská záchranná služba disponuje více než 12 000 dobrovolných členů a 293 stanic.⁴

Tabulka 2./ Table 2.

Zastoupení v jednotlivých spolkových zemích (Bergrettungsdienst Österreich, 2014, strana neuvedena)./ The representation in individual Länder.

Spolková Země	Počet stanic Horské záchranné služby	Počet dobrovolných horských záchranářů	Počet psů pro vyhledávání
TIROL	93	4 290	66
KÄRNTEN	19	947	28
STEIERMARK	53	1 468	22
SALZBURG	44	1 931	56
VORALPBERG	31	1 261	25
NIEDERÖSTERREICH-WIEN	30	1 301	17
OBERÖSTERREICH	23	779	20

Vysokohorská turistika a horolezectví jsou aktivity, které zpočátku téměř výhradně pěstovali lidé z měst. Zemědělec na horách, člověk pracující na statku, služka nebo horník sotva půjde dál do nehos-

⁴Bergrettungsdienst Österreich, 2014.

tiných hor. Snad jen tehdy, když např. hledá zatoulaný skot. Vysokohorská turistika a nové zkušenosti z hor – zejména z lázeňských letovisek zaznamenávají první boom okolo roku asi 1870. Vytvoření záchranné služby Alpine v Rakousku – první na světě – bylo absolutní novinkou a historickou nutností. Impulem pro založení Horské záchranné služby bylo lavinové neštěstí na Rax v březnu 1896. Přítel pohřešované osoby dal dohromady dobrovolnický tým, který byl připraven hledat v následujících dnech na laviništi člověka. Byl založen Rakouský alpský svaz, největší organizace té doby s takovýmto zaměřením. Mezi lety 1900–1910 se také zvýšil zájem o lyžování v Alpách. Grónský učitel lyžování Fridtjof Nansen po rakouském vzoru založil Horskou záchrannou službu a přivezl i již zavedenou strukturu Horské záchranné služby z Rakouska do Norska. Protože i tam, jako ve střední Evropě, bylo lyžování stále populárnější. Činnost Horské záchranné služby v Rakousku byla na období válek přerušena a po druhé světové válce musela být znovu obnovena. Nebylo to ale vůbec snadné. Většina nouzových stanovišť byla zničena a mnoho horských záchranářů nepřežilo válku, mnoho bylo nezvěstných nebo v zajetí. Začíná tedy nová etapa budování Horské záchranné služby s minimem materiálu, malými zkušenostmi a malým počtem členů, ale s chutí budovat a znovu stavět.⁵

Záchranná služba v roce 1947 je nově založena a dostává nové jméno Rakouská Horská služba. Je nezávislou a politicky neutrální organizací. Skutečný rozmach Horské služby začal v roce 1970 a 1980. Po několika smrtelných nehodách se díky politické vůli zlepšit a vybavit Horskou službu, uvolnilo hodně prostředků pro vybavení a školení Horské služby. Při současném systému letecké záchranné služby, komunikačních možnostech na chatách, možnosti mobilního telefonu, dobře vyškolených horských záchranářů–odborníků se dostupnost odborné pomoci zkracuje na nejnutnější míru.⁶

Horská služba v Rakousku je financována z nižších správních celků, dílem z pojištění a dílem z dobrovolných darů a příspěvků. Pojištění pro zásah Horské služby je 22 Euro na kalendářní rok a mnoho návštěvníků si takové pojištění sjednává před cestou do horského prostředí. Díky tomu má pak držitel pojištění možnost si zakoupit levnější materiál pro svou cestu, jako například některé typy batohů, lékárničky, případně užít některých preventivně-informačních služeb, které Horská služba poskytuje svým pojištěncům.⁷

Německo

Obrázek 4./ Figure 4.

Německá Horská služba (Bergwacht Deutschland, 2014)./ Mountain Rescue Service Germany.

Německá Horská služba je součástí německého Červeného kříže (DRK-Bergdienst). Již v roce 1912 proběhla první německá horská záchranná akce v Sasku. Záchranná skupina byla složena ze Samaritánského oddílu lezců ze Sasku. V Mnichově v roce 1920 byla založena německá horská záchranná služba s cílem obnovení morálky a slušnosti v horách. Popudem k tomu byla situace po první světové válce, kdy bylo na horách velmi rozšířeno pytláctví, vloupání do chat, krádeže dobytka, dřeva. Obyvatelé horských oblastí se tedy spojili a založili jakousi domobranu, která zároveň pracovala ve prospěch poraněných či zbloudilých. Krátce na to Červený kříž zorganizoval úrazovou službu v horských oblastech s názvem GUD, složenou ze záchranářů Červeného kříže. V roce 1923 již obsahuje tři horské záchranné útvary – Mnichov, Allgäu a Chiemgau. S připojením Rakouska k Německu v roce 1938

⁵Tamtéž.

⁶Tamtéž.

⁷Tamtéž.

pokračovala německá Horská služba pod jednotnou organizací rakouské záchranné organizace. V roce 1939 Horská záchranná služba do své práce zařadila i ochranu přírody. V průběhu druhé světové války členové Horské služby složili přísahy jako zvláštní oddíly strážníků. V roce 1944 byla Horská záchranná služba umístěna pod vojenskými orgány. Po skončení druhé světové války se Horská služba v Německu rozdělila podle zón vlivu vítězných mocností. V americké okupační zóně se horské záchranné týmy připojily k národní asociaci německého Červeného kříže. Ve francouzské zóně orgány schválily vytvoření nezávislého Bergwacht Schwarzwald. V roce 1955 se organizace spolkových zemí spojily na federální úrovni a vytvořily sdružení Federální výbor Horské služby Červeného kříže. Horská služba je nyní členem Mezinárodní komise pro alpskou záchranu IKAR. Horská služba v Německu používá ke své práci nejmodernější techniku, která se pro dané sportovní disciplíny používá. V rámci IKAR se technika konzultuje a doporučuje i dalším členům.⁸

Tabulka 3./ Table 3.

Spolkové asociace./ Federal association.

Bavorská Horská služba
Horská služba Harz (též regionálních sdružení Dolní Sasko a Sasko-Anhaltsko)
Horská služba Hesse
Horská služba North
Horská služba Porýní-Falc
Horská služba Sasko
Horská služba Černý les
Horská služba Durynsko
Horská služba Vestfálsko-Lippe
Horská služba Württemberg

Německá Horská služba je součástí německého Červeného kříže (DRK-Bergdienst), který ji z větší části financuje. Charita tvoří v Německu více než 90 % lékařské pomoci v nerovném či těžko přístupném terénu německých středních a vysokých hor. K tomu patří motiv preventivní práce: bezpečný pohyb v horách.

Část rozpočtu pro zajištění činnosti tvoří peníze z pojištění na základě četnosti zásahů. Dlužno ještě doplnit, že nepravdělné finanční částky plynou ještě z ediční činnosti, na které se členové přímo podílí. Předmětem ediční činnosti je nejčastěji horská medicína, horolezecká technika, speleologická technika. Zanedbatelný není ani podíl odborníků z řad členů na vydávání horolezeckých, turistických a dalších průvodců.⁹

Francie

Obrázek 5./ Figure 5.

Horská služba Francie (Gendarmerie Interieur, 2016)./ Mountain Service France.

⁸Bergwacht Deutschland, 2014.

⁹Tamtéž.

Po staletí žily generace lidí v odlehlých horských oblastech v podmínkách někdy velmi krutých. Nejvyšší vrcholky hor začaly lákat novou vlnu horolezců, kteří se setkávali se situacemi dosud nepoznanými. Díky tomuto novému fenoménu bylo nutné nějakým způsobem pomoc v horských podmínkách organizovat. Dne 14. července 1865 skupina horolezců vedena Edwardem Whymperem uspěla při zdolávání vrcholu Cervin. Nicméně při sestupu došlo k tragické události, kdy 4 ze 7 alpinistů po pádu zmizeli. Zbylí tři za pomoci dobrovolných záchranářů sestoupili do Zermattu. Po tomto dramatu si horolezci začali klást otázku, zda není třeba ustanovit pravidla horské pomoci. První organizovanou skupinou byli dobrovolní záchranáři ze Salève. Tato skupina vznikla v roce 1897. Na základě zákona vydaného 1. července 1901 vznikla Národní asociace lékařů a záchranářů horské služby. Jejím hlavním posláním je rozvíjet a zkvalitňovat horskou službu ve specifických terénech jako jsou jeskyně, kaňony atd. a v prostředích, která vyžadují zvláštní záchranné prostředky. Sídlo asociace je v Grenoble. Je třeba také zmínit rok 1910, kdy vznikla první asociace Horské služby pod záštitou turistické informační kanceláře města Grenoble – Dauphinský výbor horské služby. V roce 1929 došlo k vzniku další organizace, tentokrát v Savojsku ve městě Chambéry. V roce 1946 Francouzská horská federace sjednotila všechny vzniklé organizace horské služby. V roce 1958, po mnoha případech úspěšných i neúspěšných pokusů o záchranu, je ve společnosti silná potřeba vzniku jednotně organizované Horské služby, kterou se stala Le PGHM.¹⁰

Ve Francii je horská služba zajištěna třemi veřejnými organizacemi:

- četnictvem – Les Pelotons de gendarmerie de haute montagne ; Le PGHM
- policií – Les compagnies républicaines de sécurité – (CRS)
- hasiči, kteří zasahují společně s PGHM a CRS. Hasiči se efektivně zapojují do pomoci v rámci horské služby až od roku 2001, kdy byly jejich pravomoci určeny na regionální úrovni. To jim umožnilo efektivnější organizaci.

Les PGHM a PGM jsou jednotky státního četnictva.¹¹ Jak již bylo řečeno jednotky PGHM vznikly v důsledku tragické nehody dne 22. prosince 1956, kdy dva muži, Francouz a Belgičan, zůstali při zimním výstupu na Mont Blanc díky zhoršeného počasí uvězněni v bouři. Události, které poté nastaly, přispěly ke vzniku specializovaných jednotek pro pomoc v horách. Prvně vzniklá jednotka měla sídlo v Chamonix. Jednotky PGHM jsou ve všech horských departementech alpských, pyrenejských, na Korsice i na ostrově Réunion. Od roku 1958 Státní četnictvo dalo vzniknout 4 jednotkám horské služby – specializované vysokohorské jednotky (Groupes spécialisés de haute montagne – GSHM) v Chamonix, Grenoble, Briançonu a skupinu a specializovanou jednotku výsadekářů (GSPHM) v Argeles – Gazost. V průběhu let se počet jednotek rozrostl na 15.

Le CRS, policie, se podílí na spolupráci v rámci horské služby až od roku 1948. Z pravidla bývají přizváni k těžkým případům, jako v roce 1950 k nehodě „Malabar Princess”.¹² Postupem času se stali nedílnou součástí horské služby. Le CRS vytvořili 4. ledna 1955 „Národní centrum pro přípravu pro horolezectví a lyžování CNEAS – Le Centre national de l’alpinisme et au ski”. Jde o nejstarší instituci tohoto typu ve Francii.

Hasiči se podílí na spolupráci s HS od jejího vzniku. Od roku 2001 byly jejich pravomoci delegovány na úroveň krajskou a obecní. Každý departement má svou vzdělávací organizaci, která jim poskytuje základní odbornou přípravu. V Haute-Savoie zajišťují vzdělání vedoucích pracovníků všech francouzských departementů.¹³

Kurzívou je označen departement, ve kterém HS sídlí.

¹⁰Gendarmerie Interieur, 2016.

¹¹Ve Francii vykonávají policejní činnost dvě policejní síly. Státní policie, která spadá pod působnost Ministerstva vnitra a Státní četnictvo, které spadá pod působnost ministerstva obrany. Státní četnictvo působí zejména na venkově a v malých obcích do 20 000 obyvatel. Četnictvo se skládá ze dvou složek, departementního a mobilního četnictva. Departementní četnictvo plní všeobecné policejní funkce. Je územně rozděleno na regionální velitelství a nižší územní jednotky. Územní jednotky doplňují specializované jednotky jako například jednotky horské policie.

¹²3. listopadu 1950 poblíž Bossonskeho ledovce, nedaleko vrcholu Mont-Blancu, se zřítilo letadlo společnosti Air India. Kromě pošty v letadle cestovalo i 48 pasažérů. Nikdo nehodu nepřežil.

¹³Gendarmerie Interieur, 2016.

Tabulka 4./ Table 4.

Sídelní rozmístění jednotlivých velitelství (Gendarmerie Interieur, 2016, strana neuvedena)./ Settlement locations of individual headquarters.

<i>Annecy – Haute Savoie</i>	<i>Modane – Savoie</i>
<i>Bagnères – de Luchon – Haute Garonne</i>	<i>Oloron Sainte Marie – Pyrénées Atlantique</i>
<i>Bourg – Saint – Maurice – Savoie</i>	<i>Osseja – Pyrénées Orientales</i>
<i>Briançon – Hautes – Alpes</i>	<i>Pierrefitte – Nestallas – Hautes – Pyrénée</i>
<i>Chamonix- Mont Blanc – Haute Savoie</i>	<i>Saint – Denis – Réunion</i>
<i>Corte – Haute Corse</i>	<i>Saint – Sauveur sur Tinée – Alpes Maritimes</i>
<i>Jausieres – Alpes de Haute Provence</i>	<i>Savignac – Les Ormeaux – Ariège</i>
<i>Le Versoud – Grenoble – Isère</i>	

Horská služba také mění své názvy. Z Le GSPHM se stalo pouze PPHM – peloton parachutiste haute montagne. Od roku 1974 se nazývají tyto jednotky PGHM – Le peloton de gendarmerie de haute montagne. Jednotky Le PGM jsou situovány do nižších nadmořských výšek – pohoří Jura, Centrální Masiv a Vogézy. Mají stejné pravomoci jako Le PGHM. Horské četnictvo má také speciální skupiny, které mají na starosti výcvik horských jednotek CNISAG – Le Centre national d’instruction de ski et de l’alpinisme de la gendarmerie, což je Národní výcvikové středisko pro lyžování a horolezectví. Sídlem tohoto střediska je Chamonix. Školení personálu horské služby probíhá na několika úrovních podle stupňů odbornosti. Celkem v horském četnictvu pracuje na 280 odborníků (20 důstojníků a 260 poddůstojníků) v 21 jednotkách (15 Le PGHM a 5 Le PGM).¹⁴

Francouzská horská služba vnímá jako své hlavní úkoly záchranu lidí v nesnázích, pátrání po pohřešovaných či mrtvých osobách, sledování dodržování předpisů a trestání jejich přestupků, dozor nad horskými oblastmi, spolupráci v bezpečnostních výborech – lyžařské areály, silniční uzavírky, horské boudy apod., předcházení nehodám a případné informování veřejnosti, když k nehodě dojde. V případě nehody horská služba vede také následné vyšetřování.¹⁵

Organizace horské služby ve Francii patří k nejsložitějším na světě. Vzájemně zde spolupracují čtyři složky – četnictvo, policie, hasiči a v některých oblastech ještě speleologická záchranná služba. Každá organizace má svoji organizační strukturu a své financování. O to náročnější jsou pak společné akce na koordinaci jednotlivých složek. Je nutno dodat, že horské četnictvo dále úzce spolupracuje s piloty záchranných vrtulníků, s psůvody, s civilní obranou a dalšími složkami.¹⁶

Itálie

Obrázek 6./ Figure 6.

Corpo Nazionale Soccorso Alpino e Spele (Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico, 2015)./ National Alpine Rescue Body and Spele.

¹⁴Tamtéž.

¹⁵Tamtéž.

¹⁶Tamtéž.

Corpo Nazionale Soccorso Alpine e Spele je název Horské služby v Itálii. Horská služba v Itálii má podobné kořeny jako v ostatních horských oblastech dalších evropských států. S rozvojem turismu v druhé polovině 19. století přibývá snahy se v horách družít a organizovat. Proto vzniká 1863 Italský Alpský klub, který se v rámci svých úkolů klubových, spolkových začíná zabývat i pomocí lidem v horském prostředí, kteří jsou v nouzi. V roce 1926 vzniká „Sekce Lecco“, což je předchůdce sdružení horských záchranných týmů Alpine Society Julian. V roce 1932 schvaluje italská politická reprezentace „Nařízení o zdravotní péči v horách“ a s tím spojené budování prvních záchranných stanic. Rokem 1938 se mění charakter spolkové organizace a transformuje se na příspěvkovou organizaci Mountain Rescue. Do všech horských nocleháren a útulků nakupuje základní zdravotnickou techniku. Po druhé světové válce dochází k obnově činnosti a mezi lety 1946-1953 dochází k budování jednotné organizace horských záchranných týmů, které provádí skutečnou alpskou záchranu. Současná struktura CNSAS (Národní sbor Horské služby) byla vytvořena v roce 1967. V této podobě s drobnými změnami pracuje Horská služba v Itálii až do současných dnů. V roce 2001 Zákon 74/2001 uznává CNSAS jako veřejně prospěšnou společnost.¹⁷

V čele CNSAS stojí prezident. Ten má dva zástupce, kteří se zaměřují na svou specializaci. Jeden na Alpskou horskou záchranu a druhý na speleo záchranu v horách. CNSAS sdružuje 31 týmů horských záchranářů, které jsou ustanoveny v autonomních provinciích italského státu. Týmy mají k dispozici 242 stanic v horském prostředí. Každý tým podle demokratického principu volí svého zástupce do vedení. Vedoucí týmů volí prezidenta a jeho zástupce.¹⁸

Finanční stránka je podobná naší Horské službě. Hlavní část je tvořena státním rozpočtem. Další část je z pojištění na základě četnosti zásahů a poslední část je tvořena příspěvků a dary. Dlužno ještě doplnit, že nepravdivé finanční částky plynou ještě z ediční činnosti, jako například vydávání horolezeckých, turistických a dalších průvodců, horská medicína, půjčování horolezecké či speleologické techniky.¹⁹

Polsko

Obrázek 7./ Figure 7.

Horská dobrovolná služba (Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, 2017)./ Mountain Volunteer Ambulance Service.

Ve druhé polovině devatenáctého století zakládají v Galicii vojvodové vojvodství polské země první turistickou organizaci. V roce 1873 byla založena společnost Tatra (od roku 1919 společnost Polské Tatry), jejímž cílem mimo sdružování turistů byla i výstavba přístřešků, ubytoven a horských hotelů a také značení cest. Od roku 1875 je společnost Tatra organizovaná v Zakopaném, má první skupiny průvodců, uděluje první odznaky a také oprávnění. Mimo Tater dochází k rozvoji cestovního ruchu a asi od roku 1907 se začíná rozšiřovat pohyb na sněžnicích a také lyžování. Po lavinovém neštěstí 8. 2. 1909, kdy zemřel známý skladatel Mieczysław Karłowicz s přáteli při lyžařském výletu na svazích Malé Kosciolce v Tatrách, se zlomil odpor rakouských orgánů a 29. října 1909 dochází k založení sdružení Tatra, dobrovolné záchranné služby (TOPR). Hlavním organizátorem a prvním šéfem byl Mariusz Zaruski (1867-1941), vedoucí Hasičského záchranného sboru, malíř, básník, bývalý

¹⁷Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico, 2015.

¹⁸Tamtéž.

¹⁹Associazione Interregionale Neve e Valanghe, 2015.

carský vyhnanec na Sibiři, prominentní horolezec a lyžař. Vedoucím Dobrovolné záchranné služby Tatra byl lékař v Zakopaném Dr. Kazimierz Dłuski. Zpočátku měl záchranný sbor 11 záchranářů a často se neobešel bez pomoci dobrovolníků z řad turistů a lyžařů. S rozvojem turistiky a horolezectví se význam jejich práce zvyšoval a tím se rozšiřovaly i řady záchranářů, kteří do svého znaku přijali modrý kříž a skládali slavnostní slib, který přetrval až do současnosti. Od dubna 1940, pod velením německých okupačních úřadů, pokračovali v operacích pod názvem "Tatra Bergwacht". Vedoucím Tatra dobrovolné záchranné služby během války a bezprostředně po jejím ukončení byl Zbigniew Korosadowicz (1907–1983), významný předválečný horolezec. Po roce 1945 po skončení druhé světové války se změnila polské hranice, což vedlo ke ztrátě mnoha pohoří ve východních Karpatech. Bylo velmi těžké vybavovat záchranáře technikou, avšak i přes tyto obtíže se TOPR rozvíjel. Začátkem 50. let na popud rady Tatra dobrovolné záchranné služby a orgánu polského Sdružení cestovního ruchu (PTTK) se začala organizovat Horská služba v Sudetech a Beskydech. Na konci roku 1952 se konala schůze TOPR, jejímž výsledkem byl velký průlom v uspořádání Horské služby v Polsku. Dochází k rozšíření do všech pohraničních pohoří, tedy přes Beskydy, Jeseníky, Orlické hory, Krkonoše až k Jizerským horám. V roce 1968 je Horská záchranná služba (GOPR) přijata za řádného člena Mezinárodní komise Alpine Rescue (IKAR-CISA). V roce 1977 se Horská služba odděluje od svazu turistiky (PTTK) a registruje se jako nezávislé sdružení s názvem Dobrovolnická Horská služba. V letech 1990–1991 se její člen Tatra Horská služba odpojila a zaregistrovala se jako nezávislá organizace. Přijímá historický název Tatra Volunteer Ambulance Service se sídlem v Zakopaném. Rokem 1998 dochází ke změně názvu z TOPR na Jurassic Volunteer záchranná služba, při zachování stávající organizační struktury. Dne 15. 04. 1997 byl jmenován do funkce vedoucího Horské služby Jack Dębicki. Tak je tomu doposud.²⁰

Horská služba v Polsku je registrovanou právnickou osobou. Zřizovatelem je ministerstvo vnitra Polské republiky. Je dotována státním rozpočtem a zdravotními pojišťovnami, případně dary. Regionální pobočky mají právní subjektivitu.²¹

Závěr

Je velmi zajímavé vnímat diferenci v práci jednotlivých Horských služeb, které se přizpůsobují konkrétním podmínkám v dané zemi a pohoří. Do téhle různosti má paradoxně co mluvit stáří hor a jejich původ. Ve starších horách, jako jsou Alpy nebo anglické pohoří, jsou kromě skalních stěn také různé skalní průrvy a jeskyně. Proto se zde používá nejen technika horolezecká, ale také technika speleologická. U mladších hor, jako jsou kupříkladu naše Jizerské hory nebo Šumava, se více používá motorová technika, protože je to dostupnější. Dalším příkladem by mohlo být Polsko, kde je součástí výcviku záchranářů i překonávání vodních toků a záchrana tonoucího člověka. Dalo by se, myslím, říci, že ve všech popsanych zemích v Evropě začaly první pokusy o záchrany v horách záhy po prvních pokusech o poznávání nových teritorií a nových oblastí hor. Chronologicky jde o druhou polovinu 19. století. Pokud bych měl označit zásadní příčiny přílivu turistů do horských prostředí v Evropě, musím zmínit vědecko-technický rozvoj na prvním místě. Vynález parního stroje, tovární strojová výroba, distribuce výrobků k obchodníkům díky stavbě železnic po Evropě, rozvoj obchodu, tvorba zisku a nové investice. To vše přináší možnost vzniku střední ekonomické vrstvy, která začíná hledat nové možnosti využívání volného času a tak vzniká a velmi se rozvíjí spolkový život. Možnost cestování díky rozvoji železnic je nepopíratelná. Rozvoj kapitalismu a měst vůbec je enormní a do té doby v téhle míře neznámý. S rozvojem spolkového života vzrůstá zájem i o sport a tělesnou kulturu a tím i investice do sportovního náčiní. Zvláště ve městech dochází k zakládání sportovních svazů. Jejich aktivita bývá často sezonně rozdílná a tak spolek kanoistů či vodáků začíná budovat svoje základny přes léto, avšak přes zimní období pořádají výlety na ski nebo sněžnicích, počátkem 20. století tolik populární. Podobně je tomu u svazu turistů, kteří pořádají různé i vícedenní výlety. V letním období putují pěšky, v zimním období na lyžích či sněžnicích. V některých evropských zemích je to neapatrně více, v jiných méně, avšak všude se tak děje. S tímto rozvojem kráčí též nutnost snížit oběti různých nezdárů a neštěstí v nepřístupném terénu. Výrazem lidské solidarity a prosté chuti pomoci člověku v nesnázích se nezávisle na sobě v různých zemích v podobných obdobích zakládají oddíly domorodců, kteří si dokážou lépe poradit s náročností přírodních podmínek či nepřízní počasí a jsou znalí terénu. První organizace horské záchrany byla založena v Rakousku. Stala se příkladem pro ostatní evropské země,

²⁰Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, 2017.

²¹Tamtéž.

kteří ji rychle následovaly. Velkým krokem kupředu bylo založení klubu Alpinverein. Programem bylo pořádání kurzů, přednášek, vytváření map a průvodců. Největší podíl na tom jistě měl farář Franz Senn z Neustiftu a Ötztalu. Myšlenka Alpského klubu se rychle šířila Evropou a záhy byly zakládány pobočky i v jiných zemích. Novou myšlenkou bylo vložení pojištění do klubové činnosti. Pojištění pomáhalo každému, komu se něco nedobrého v horách přihodilo a na druhé straně, a to je velmi důležitým prvkem v podpoře záchranných oddílů, z pojištění se také podporovaly záchranné oddíly v horských oblastech Alp. K velkému rozmachu záchranných organizací v Evropě dochází ve třicátých letech 20. století, krátce před začátkem druhé světové války. Avšak válka zdecimovala jak klubovou činnost sportovních svazů, tak činnost horských záchranných. Horalé, tedy domorodci z různých horských pohoří států, které byly Německem anektovány, byli ideálními vojáky pro oddíly tzv. horských myslivců, kteří se uměli v horách pohybovat a uměli v horském terénu žít. Fakt, že se jednalo o vojáky, se velmi negativně projevil na obnově záchranných sborů v horách. Velmi mnoho se jich totiž z války domů nevrátilo. Všem v Evropě v poválečném období nezbylo než začít stavět a budovat bez rozdílu válečné strany či válečné fronty.

Prameny a literatura

- Alpine rettung Schweiz. (nedatováno). Získáno 23. 11. 2014, z www.alpinerettung.ch/Ausbildung.196.0.html.
- Associazione Interregionale Neve e Valanghe. (nedatováno). Získáno 6. 12. 2014, z <http://www.aineva.it/>.
- Bergrettungsdienst Österreich. (nedatováno). Získáno 24. 11. 2014, z www.bergrettung.at/Praesidium.738.0.html.
- Bergwacht Deutschland. (nedatováno). Získáno 2. 12. 2014, z <http://www.bergwacht.de/bergwacht-deutschland/de/Bergwacht-Landesverbande/index.html>.
- Biner, G. (2014). *Fliegen um Leben und Tod. Bergretter zwischen Matterhorn und Everest*. Zürich: Orell Füssli.
- Corpo Nazionale Soccorso Alpino E Speleologico. (nedatováno). Získáno 6. 12. 2015, z <http://www.cnsas.it/index.html?pg=1&subpg=8>.
- Gendarmerie Interieur. (nedatováno). Získáno 6. 12. 2016, z <https://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr/cegn/Formation-d-expertise/Secours-en-montagne>.
- Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. (nedatováno). Získáno 4. 12. 2017, z <http://gopr.pl>.
- Höschlová, K. (2017). *Lékařem mezi nebem a horami*. Praha: Galén.
- Rega (nedatováno). Získáno 23. 11. 2014, <http://www.rega.ch/de/home.aspx>.
- Sweitzer Alpin club. (nedatováno). Získáno 23. 11. 2014, <http://www.sac-cas.ch/en/service/contact/about-us.html>.

Mgr. Aleš Fejfar
Hlincova Hora 39
373 71 Rudolfov
a.fejfar@centrum.cz